

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи
(найменування кафедри)

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
Жердецька Л. В.
(підпис)
“ ___ ” _____ 2020 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування
(шифр та найменування спеціальності)
за магістерською програмою професійного/наукового спрямування Управління
діяльністю банків на фінансовому ринку
(назва освітньої програми)

на тему: **« Управління ризиком ліквідності банку »**
(назва теми)

Виконавець:
студент 63К ФФБС
Гладілка Дмитро Геннадійович

(прізвище, ім'я, по батькові)
/підпис/

Науковий керівник:
к.е.н. доцент
(науковий ступінь, вчене звання)
Няньчук Наталія Юріївна

(прізвище, ім'я, по батькові)
/підпис/

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЛІКВІДНОСТІ ТА ПОЛІТИКИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКОМ ЛІКВІДНОСТІ	5
1.1 Ліквідність банку та ризик ліквідності: значення та сутність.....	5
1.2 Фактори, що впливають на ліквідність банку та на ризик ліквідності.	10
1.3 Політика управління ризиком ліквідності	15
Висновки до першого розділу.....	18
РОЗДІЛ II. ОЦІНКА РИЗИКУ ЛІКВІДНОСТІ НА ПРИКЛАДІ ПАТ АКЦІОНЕРНИЙ БАНК «ПІВДЕННИЙ»	20
2.1 Методичні засади проведення стрес-тестування ризику ліквідності банку.....	20
2.2 Практика використання GAP – аналізу для оцінки ризику ліквідності банку.....	30
2.3 Кореляційно-регресійний аналіз впливу факторів на частку коштів на вимогу у зобов’язаннях банку.....	37
Висновки до другого розділу.....	51
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ РИЗИКОМ ЛІКВІДНОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ	53
3.1 Розробка стратегії досягнення збалансованої ліквідності як необхідна умова підвищення ефективності управління ризиком ліквідності	53
3.2 Удосконалення управління ризиком ліквідності банків як складова формування концепції їхньої фінансової безпеки.....	66
Висновки до третього розділу.....	76
ВИСНОВКИ	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	81
ДОДАТКИ	88

ВСТУП

Актуальність теми. Банківська діяльність неможлива без настання ризиків у процесі проведення банківських операцій. У сучасних умовах ринкової економіки є актуальним вироблення концепції розвитку ефективної системи управління ризиком ліквідності в банках України. Йдеться не тільки про вдосконалення техніки управління, а також про вироблення комплексу діючих принципів, що дадуть можливість спростити і поліпшити якість управління банківськими ризиками. Однією з найважливіших ланок роботи сучасного банку є оцінювання ризиків. Банки у своїй діяльності повинні намагатися створити комплексну систему ризик-менеджменту, яка б забезпечувала надійний процес виявлення, оцінювання, контролю та моніторингу всіх видів ризику на всіх рівнях організації, зокрема з урахуванням взаємозв'язку між різними категоріями ризиків, а також вирішувала питання конфлікту завдань між необхідністю отримання доходу та мінімізації ризиків.

Мета та завдання дослідження. Метою дипломної роботи є розкриття сутності ризику ліквідності в банках, визначення проблем і перспектив управління цим ризиком.

Завданнями дипломної роботи є:

- обґрунтування сутності банківської ліквідності та ризику ліквідності;
- дослідити теоретичні засади організації ризику ліквідності;
- розглянути політика управління ризиком ліквідності;
- визначити чинники, які впливають на процес формування ризику ліквідності в банківських установах;
- оцінити ризик ліквідності банку та основних показників ліквідності;
- стрес-тестування ризику ліквідності;
- запропонувати методи удосконалення управління ризиком ліквідності.

Об'єктом дослідження дипломної роботи є процес управління ризиком ліквідності банку.

Предметом дослідження є теоретико-методичні підходи до управління ризиком ліквідності банків.

Методи дослідження. В процесі написання дипломної роботи використано фундаментальні положення сучасної економічної теорії, теорії банківської справи, методи кількісного аналізу у поєднанні з методом наукової абстракції, методи системного, порівняльного і графічного аналізу, а також методи групування та факторний, метод сценарного аналізу та розриву ліквідності,

Інформаційна база роботи. Інформаційною основою дослідження послужили закони України, нормативно-правові акти з питань регулювання банківської діяльності, офіційні дані НБУ та звітність ПАТ Акціонерний Банк «Південний», наукові роботи і методичні розробки вітчизняних та зарубіжних авторів, матеріали науково-практичних конференцій, семінарів і періодичні видання, які видані в Україні і за кордоном.

ВИСНОВКИ

Проведений аналіз управління ризиком ліквідності комерційного дозволяє зробити деякі методологічні узагальнення.

У кваліфікаційній роботі розглянуто значення та сутність ліквідності комерційного банку та ризик ліквідності.

Ліквідність банківської установи є однією з найважливіших системних характеристик банківської діяльності, яка потребує вивчення, аналізу, оцінки та належного управління.

Ризик ліквідності – це ризик того, що комерційний банк не зможе виконати свої зобов'язання за виплатами при настанні строку їх погашення у звичайних або кризових умовах.

Визначено фактори, що впливають на ліквідність комерційного банку та на ризик ліквідності. Чинники впливу на ліквідність комерційного банку поділяють на зовнішні та внутрішні. До зовнішніх чинників відносяться всі фактори, які банк не може контролювати та керувати ними, а до внутрішніх – ті, на які банк може впливати та корегувати їх. Розглянуто фактори впливу на ризик ліквідності при його оцінці.

Проведено розгляд політики управління ризиком ліквідності, в якій визначено основні процедури які використовуються в процесі управління ризиком. Політику управління ризиком ліквідності банк розробляє для забезпечення стабільної діяльності банку, запобіганню невірному розподілу ресурсів і втрати капіталу через ризик, що виникає через неспроможність банківської установи виконувати свої зобов'язання у належні строки.

У другому розділі кваліфікаційної роботи проведено стрес-тестування ризику ліквідності. Стрес-тестування здійснювано із застосуванням сценарного аналізу. Даний метод дає змогу оцінити потенційний вплив одночасного настання низки факторів на діяльність установи. Оцінки «Добре» отримано за всіма проведеними сценаріями Такий результат отриманий через високі

фактичні залишки високоліквідних фактивів та активів вторинної ліквідності, в результаті чого і фактичні значення коефіцієнтів/нормативів ліквідності знаходяться на достатньо високому рівні.

Проаналізовано розрив ліквідності, за допомогою GAP – аналізу. Даний аналіз відображає часову неузгодженість між вимогами та зобов'язаннями банку (як балансовими, так і позабалансовими) за контрактними або очікуваними строками погашення. Розрив ліквідності за строком на вимогу та до 1 місяця має велике негативне значення, що пов'язане зі значним обсягом коштів на вимогу клієнтів. За всіма іншими строками прослідковується позитивний розрив ліквідності. Такий негативний розрив, коли зобов'язання перевищують вимоги, приховує в собі деяку небезпеку для банку опинитися у кризі ліквідності при найбільш несприятливому розвитку подій.

Для детального аналізу у другому розділі сформовано матрицю фондування мінімального ризику ліквідності. Аналізуючи матрицю фондування мінімального ризику ліквідності, стало відомо, що в банку наявна нестача ліквідності, тобто нестача активів для виконання зобов'язань. Банк здійснює фондування активів на більш довгі строки, ніж строки залучених коштів. Дана таблиця показує, що банк повержений ризику незбалансованої ліквідності.

Проведено кореляційно-регресійний аналіз впливу факторів на частку коштів на вимогу у зобов'язаннях банку. Основним завданням регресійного аналізу є визначення впливу факторів на результативний показник. Обрали до залежної змінної, такі незалежні змінні: достатність капіталу (співвідношення капіталу до активів банку), частка резервів за кредитами до кредитного портфелю, чистий процентний дохід (або фінансовий результат), частка коштів фізичних осіб, частка коштів юридичних осіб. За результатами аналізу визначили, що, всі аналізовані змінні мають сильний зв'язок. При зміні одного фактору в більшу чи меншу сторону, залежні змінна відобразить зміну, в залежності від додатного чи від'ємного параметру при змінній. Підсумовуючи аналіз можна стверджувати, що всі наведені фактори мають лінійну залежність.

У третьому розділі розроблено стратегії досягнення збалансованої ліквідності. Збалансована ліквідність є необхідною умовою підвищення ефективності управління ризиком ліквідності. Проаналізовано фактори, що викликають ризик незбалансованої ліквідності. Досліджено такі складові ризику незбалансованої ліквідності як, ризик поточної ліквідності та ризик перспективної ліквідності.

Запропоновано методи удосконалення управління ризиком ліквідності комерційних банків. Розглянуто основні фактори, що впливають на виникнення ризику недостатньої ліквідності. Також в цьому розділі проаналізовано методи комплексної оцінки ризику ліквідності.

Досліджено економічний зміст основних коефіцієнтів, що характеризують ризик ліквідності й обумовлюють стратегії управління ним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Тарасевич Н.В. Окремі аспекти регулювання ліквідності банків. Вісник соціально-економічних досліджень, ОНЕУ, № 3 (54) – 2014. С. 276-282
2. Бевзук С.В. Ліквідність банку: сутність та фактори впливу. ХНУ. Ефективна економіка №12. 2010. С 12-16. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pzf/12_2015/48.pdf
3. Костюченко Т.І. Ліквідність комерційного банку: управління та регулювання. Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції -№2. 2013. С. 86-91
4. Коваленко В.В. Управління ризиком ліквідності банків в умовах фінансової нестабільності. «Ефективна економіка №7 2020. С. 1-11. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/7_2020/14.pdf
5. Жердецька Л.В. Трансформація підходів до оцінки та регулювання ризику ліквідності банків. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2016. Вип. 3 (03). С.217-222.
6. Бойко А.С. Фактори впливу на забезпечення банківської ліквідності в Україні. Агросвіт. 2018. №11. С. 43-47.
7. Герасимович А. Коефіцієнтний аналіз ліквідності балансу банку. Вісник КЕФ КНЕУ імені В. Гетьмана. 2011. № 1. С. 11-17
8. Олійник Д. Управління ліквідністю комерційного банку та оптимізація фінансового результату / Д. Олійник // Вісник НБУ. — 2005. — № 8. — С. 28-29
9. Диба М.І., Стукан І.Ю. Динамічний індикатор ліквідності банківської системи в умовах економічної нестабільності. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 10. С. 15-21
10. Лис І.М. Підвищення ефективності управління ліквідністю та капіталізацією банківської системи / І.М. Лис // Соціально-економічні проблем сучасного періоду України: стабілізація та євроінтеграція : зб.

- наук. пр. / НАН України. Інститут регіональних досліджень. – Л., 2009. – № 2. – С. 363–373
11. Стельмах В.С., Міщенко В.І., Крилова В.В., Набок Р.М., Приходько О.Г., Грищук Н.В.. Ліквідність банку: окремі аспекти управління та світовий досвід регулювання і нагляду: науково-аналітичні матеріали. К.: Національний банк України. Центр наукових досліджень., 2008. 286 с.
 12. Гірняк В.В., Путьківський Т.А. Управління ліквідністю банків за умов економічної нестабільності (на прикладі АТ «Ощадбанк»). Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. Вип. 22. С. 766-773.
 13. Марущак М. В. Управління ліквідністю в банках України: стратегічний та операційний рівень / М. В. Марущак // Фінанси України. – 2009. – № 1. – С. 126 – 131.
 14. Міщенко В.І. Ліквідність банківської системи України. Науково аналітичні матеріали. Вип. 12. — К.: Національний банк України. Центр наукових досліджень, 2008. — 180 с
 15. Карчева Г.Т. Запорожець С.В. Чібісова В.Ю. Сучасні підходи до управління ризиком ліквідності банків. Глобальні та національні проблеми економіки. № МНУ. 2015. С. 686 - 690.
 16. Серпенінова Ю.С. Ризик ліквідності в загальній системі банківських ризиків. Ю.С. Серпенінова. Держава та регіони. – 2008. – № 6. – С. 210-215.
 17. Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах [Електронний ресурс]: Закон України від 11.06.2018 № 64, зі змінами і допов. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18>.
 18. Тарасевич Н.В. Матвієнко В.О. Управління ліквідністю банку в сучасних умовах. ОНЕУ. 2015. С. 71 – 76.
 19. Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент банку: Підручник. – 2-ге вид., доп і перероб. – К.: КНЕУ, 2004. – 468 с.

20. Серпенінова Ю.С. Ризик ліквідності в загальній системі банківських ризиків / Ю.С. Серпенінова // Держава та регіони. – 2008. – № 6. – С. 210-215.
21. Basel III: The Liquidity Coverage Ratio and liquidity risk monitoring tools: Basel Committee on Banking Supervision. (January 2013), available at: <https://www.bis.org/publ/bcbs238.htm> (Accessed 15 July 2020).
22. Шаталов, А.Н. (2004), “Управління ліквідністю в рамках фінансового управління банком”, Фінансовий менеджмент, вип. 6, 101-110.
23. Пернарівський, О.В. (2004), “Аналіз та оцінка ризику ліквідності банку”, Вісник Національного банку України, вип. 10, с. 26-29
24. Швець Н.А. Управління ризиком ліквідності в банківських установах України. Теорія та практика банківської діяльності. Світ фінансів №3.2010. С. 31 – 38.
25. Супрунович К. Управління ризиком ліквідності. Ризик-практикум // Банківська справа. – 2002. – № 7 – С. 15–18.
26. Козьмук, О. Ліквідність банку як фактор забезпечення фінансової стійкості / О. Козьмук // Галицький економічний вісник. – 2010. – № 1. – С. 123-125.
27. Олійник Д.М. Управління ліквідністю комерційного банку на основі оптимального використання залишків тимчасово вільних коштів на поточних рахунках клієнтів // Банківська справа. – 2001.- № 2. – с. 31-34
28. Криклій О. А. Методичне забезпечення аналізу ліквідності банку в посткризових умовах / О. А. Криклій, Д. О. Рябіченко. // Ефективна економіка. - 2012. - № 7. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2012_7_4.
29. Мороз А. М. Банківські операції : навч. посіб. / Мороз А. М. – К. : КНЕУ, 2000. – 383 с.
30. Савлук М. І. Вступ до банківської справи : навч. посіб. / Савлук М. І., Мороз А. М., Коряк А. М. – К. : Лібра, 1998. – 342 с.

31. Серпенінова Ю. С. Чинники, що впливають на ліквідність банку / Ю. С. Серпенінова // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. пр. – Вип. 24. – Суми : УАБС НБУ, 2009. – С. 354–359.
32. Стельмах В.С. Ліквідність банку: окремі аспекти управління та світовий досвід регулювання і нагляду: Науково-аналітичні матеріали. Вип. 11 / Стельмах В.С., Міщенко В.І., Крилова В.В., Набок Р.М., Приходько О.Г., Грищук Н.В. – К.: Національний банк України. Центр наукових досліджень. 2008. – 220 с.
33. Міщенко В. Ліквідність банківської системи: економічна суть, структура і методологічний підхід до аналізу / В. Міщенко, А. Сомик // Вісник Національного банку України. – 2008. – № 11. – С. 6–9.
34. Ребрик Ю. С. Аналіз ліквідності банку в умовах нестабільності фінансових ринків / Ю. С. Ребрик // Економічний аналіз. – 2010. – № 5. – С. 326–328
35. Молчанов О.В. Теоретичні підходи до управління ліквідністю сучасних банків / О.В. Молчанов // Формування ринкових відносин в Україні. — 2008. — №10
36. Прасолова, В. Управління банківським ризиком ліквідності: актуальні аспекти / В. Прасолова. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.uccu.org.ua/bitstream/123456789/1151/1/Стаття%209.pdf>.
37. Януль, І. Є. Управління ризиками ліквідності комерційних банків України [Електронний ресурс] / І. Є. Януль // Теоретичні та прикладні питання економіки : зб. наук. пр. – К. : Київський університет, 2011. – Вип. 25. – С. 101-105.
38. Малахова О. Л., Рудан В. Я. Теоретичні засади банківської ліквідності та фактори, що її визначають. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. 2010. Вип. 6. Т. 1. С. 217–223.
39. Васюренко О. В. Управління ліквідністю банку з погляду зміни швидкості його фінансових потоків / Олег Васюренко, Ганна Лазаренкова // Банківська справа. – 2003. – № 1. – С. 60–64.

40. Криклій О. А. Система комплексного управління ліквідністю банку / О. А. Криклій, Ю. С. Ребрик // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики: збірник наукових праць. – Харків : ХІБС УБС НБУ, 2010. – Випуск 1 (8), частина 2. – С. 9-17.
41. Пономарьов В.М. Стресс-тестування. Практичні питання використання інструмента: // Матеріали семінару „Практичні методи управління банківськими установами: практика застосування”. – Навчальний центр НБУ. – 13-17 травня 2012 року – 51 с
42. Бездунный М. О Стрес-тестировании банків / М.Бездунный, Т. Малахова, Ю. Сидельников // Экономические стратегии. - 2010. - № 11. - С. 79-87
43. Сугоняко М. В. Формування системи антикризового управління системним банком на основі стрес-тестування з урахуванням макроекономічних показників / М. В. Сугоняко // Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка». – 2012. – № 2(6). – С. 131– 139.
44. Офіційний сайт Публічне Акціонерне Товариство АБ «Південний» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.com.ua/>
45. Офіційний сайт Публічного Акціонерного Товариства Акціонерний банк «Південний». Показники діяльності комерційного банку. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.com.ua/reporting>
46. Про схвалення Методики розрахунку коефіцієнта покриття ліквідністю (LCR) [Електронний ресурс]: Закон України від 15.02.2018 № 101-рш, зі змінами і допов. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr101500-18>.
47. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні [Електронний ресурс]: Закон України від 28.08.2001 № 368, зі змінами і допов. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>.
48. Версаль Н.І. Показники ефективності банківської діяльності: (Україна) // Фінанси України. – 2010. – № 7. – с. 96-101.

49. Карчева Г. Т. Використання методів непараметричної статистики для оцінки ризику ліквідності банків / Г. Т. Карчева // Вісник Національного банку України. – 2007. – № 7. – С. 31–34.
50. Фабер С., Карчева Г. Фінансовий стан та основні проблеми в діяльності банків у 2011 році. // вісник НБУ. – 2012. – № 3.
51. Сало І.В. Фінансовий менеджмент у банку : навчальний посібник / І.В. Сало, О.А. Криклій. – Суми: Університетська книга, 2007. – 314 с.
52. Лавриненко Н. М. Основи економіко-математичного моделювання : навч. посібник / Лавриненко Н. М., Латинін С. М., Фортуна В. В. – Л. : Магнолія, 2006, 2010. – 540 с.
53. Економетрія : Навчальний посібник / В. І. Жлуктенко, Н. К. Водзянова, С. С. Савіна та ін.; За заг. ед. С. І. Наконечного, 2005. — 548 с.
54. Офіційний сайт Національного банку України./Статистика/Згруповані балансові залишки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#4>
55. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <http://minfin.com.ua>
56. Клебанова Т. С. Математичні методи і моделі ринкової економіки: навч. посібн. / Т. С. Клебанова, М. О. Кизим, О. І. Черняк та ін. –Х. : ВД "ІНЖЕК", 2009. – 456 с
57. Волик Н., Димченко, М. Стратегія управління ліквідністю комерційних банків / Н. Волик, М. Димченко, // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво . – 2011. – № 1. – С. 162-166.
58. Бабанов В.В. Новый подход к управлению ликвидностью/ В.В. Бабанов, В.А. Шемпелев // Банковское дело. – 2011. – № 3. – С. 7–12.
59. Бойко Н.А. Факторы, влияющие на ликвидность и платежеспособность банка в условиях кризиса/ Н. А. Бойко, О. Н. Колодизев // БизнесИнформ. – 2011. – №2. – С. 15-17.

60. Волкова В.В. Управління ліквідністю як складова фінансової стійкості банку/ В.В. Волкова., Н.І. Волкова, О.М. Чорна // Регіональна економіка. – 2011. – №6.- с. 56-63.
61. Граділь А. Підвищення рівня ліквідності комерційного банку шляхом управління залишками грошових коштів на рахунках клієнтів // Банківська справа. – 2011. – №1. – С. 11-18.
62. Методичні вказівки Національного банку України з інспектування банків “Система оцінки ризиків”: постанова Правління Національного банку України від 15.03.2004 № 104 / Національний банк України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nau.kiev.ua/nau10/ukr/doc.php?code=v0104500-04>. – 27.09.2013.
63. Принципи ефективного управління ліквідністю у банківських установах / Базельський комітет з питань банківського нагляду. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/Bank_supervision/Risks/index.htm – 27.09.2013.
64. Управління ризиками банків: монографія у 2 томах. Т. 2: Управління ринковими ризиками та ризиками системних характеристик / [А.О.Єпіфанов, Т.А.Васильєва, С.М.Ко зьменко та ін.] / за ред. д-ра екон. наук, проф. А.О.Єпіфанова і д-ра екон. наук, проф. Т.А.Васильєвої. – Суми: ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2012. – С. 123–162.
65. Стельмах В. С. Ліквідність банку: окремі аспекти управління та світовий досвід регулювання і нагляду / Стельмах В. С., Міщенко В. І. – К.: Національний банк України. Центр наукових досліджень. 2008. – 286 с.
66. Офіційний сайт Національного банку України. – Електронний ресурс . – Режим доступу: <https://bank.gov.ua>
67. Примостка Л. О. Управління банківськими ризиками: навчальний посібник / Мін-во освіти і науки України, ДВНЗ “КНЕУ ім. Вадима Гетьмана”; ред. Л. Примостка. – К.: КНЕУ, 2007. – 600 с.